

ČO MÔŽE ROBIŤ POLÍCIA?

Priestupky

Priestupky proti občianskemu spolunažívaniu (§ 49 Zákona o priestupkoch)

Priestupku sa dopustí ten, kto inému ublíži na cti tým, že ho urazí alebo vydá na posmech, kto inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví, kto úmyselne naruší občianske spolužitie vyhrážaním ujmu na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obvinením z priestupku, schválnosťami alebo iným hrubým správaním.

TRESTNÉ ČINY

Úkladná vražda (§ 144 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ju ten, kto iného úmyselne usmrtí s vopred uváženou pohnútkou.

Vražda (§ 145 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ju ten, kto iného úmyselne usmrtí.

Zabitie (§ 147 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto v úmysle spôsobí ťažkú ujmu na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť.

Ženy, ktoré zažívajú násilie, sa väčšinou veľmi dlho pokúšajú vyrovnať sa so situáciou samy, upokojiť muža a zamedziť násiliu. V akútnych, nebezpečných situáciách, ktoré ženy už nemôžu samy zvládnuť, je často polícia prvou inštitúciou, ktorú volajú na pomoc. Je preto dôležité, aby ženy poznali možnosti, úlohy a právomoci polície.

Násilie je trestný čin

V Slovenskej republike sú mnohé násilné činy považované za trestné činy a je jedno, či boli spáchané v rodine, alebo mimo nej. Väčšina týchto činov sú okrem toho tzv. oficiálne delikty, čo znamená, že v takýchto prípadoch vznáša obžalobu štát z úradnej povinnosti, nezávisle od toho, či si to obeť želá.

Výnimky: Pri menej závažnom a neúmyselnom ublížení na zdraví a pri neposkytnutí pomoci je trestné stíhanie možné jednoznačne len so súhlasom postihnutých žien.

Niektoré menej závažné násilné činy posudzujú príslušné orgány len ako priestupky.

Úlohy polície

- Polícia je povinná na tiesňové volanie zakročiť proti násiliu alebo hroziacemu násiliu tak rýchlo, ako je to možné, a to aj opakovane.
- Polícia má právo vstúpiť do bytu na žiadosť ženy aj proti vôli muža. Ak ide o nebezpečnú situáciu, alebo niekto potrebuje pomoc (ak je dôvodná obava, že je ohrozený život alebo vážne ohrozené zdravie osoby, alebo hrozí závažná škoda na majetku a vec neznesie odklad), je polícia oprávnená otvoriť byt.
- Polícia by mala vypočúvať muža a ženu, pokiaľ je to možné, oddelene.
- Pri zásahu a objasňovaní prípadov násillia by ženu mala, ak je to možné, vypočúvať službukonajúca policajtká. Dôkladné vyšetrovanie a vypočúvanie majú za cieľ objasniť situáciu.
- Každé poranenie je dôležité zaregistrovať. Ak je potrebné lekárske ošetrenie, polícia ho zabezpečí. So súhlasom ženy sa môže zhotoviť dokumentácia.
- Polícia je oprávnená požadovať vysvetlenie od osôb, ktoré môžu prispieť k odhaleniu a objasneniu trestných činov a priestupkov. O podaní vysvetlenia možno spísať zápisnicu alebo záznam; záznam osoba podávajúca vysvetlenie nepodpisuje.
- K zadržaniu násilníka a jeho vzatiu do väzby dochádza len výnimočne, a to v prípadoch, v ktorých hrozí, že páchatel ujde alebo sa bude skrývať, že bude ovplyvňovať svedkov alebo bude pokračovať v páchaní trestnej činnosti, resp. spácha trestný čin, ktorým sa vyhrážal. V ostatných prípadoch sa vyšetrovanie trestného činu vykonáva „na slobode“. Polícia je

Zabitie (§ 148 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto v úmysle ublížiť na zdraví inému z neobanlivosti spôsobí smrť.

Ublíženie na zdraví (§ 155 — 157 TZ, § 155 — 156 oficiálne delikty)

Spácha ho ten, kto inému úmyselne spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, úmyselne ublíži na zdraví alebo spôsobí z neobanlivosti ťažkú ujmu na zdraví.

Pozbavenie osobnej slobody (§ 182 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto iného neoprávnenne pozbaví osobnej slobody.

Obmedzovanie osobnej slobody (§ 183 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto inému bez oprávnenia bráni užívať osobnú slobodu.

Obmedzovanie slobody pobytu (§ 184 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto istou alebo násilím, hrozbou násillia alebo inej ujmy neoprávnenne iného núti k pobytu alebo inému bráni v pobyte na určitom mieste.

Lúpež (§ 188 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ju ten, kto proti inému použije násillie alebo hrozbu bezprostredného násillia v úmysle zmocniť sa cudzej veci.

Vydieranie (§ 189 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto iného násillím, hrozbou násillia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti, aby niečo konal, opomenul alebo trpel.

Porušovanie domovej slobody (§ 194 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto neoprávnenne vnikne do obydlia iného alebo tam neoprávnenne zotrvať.

oprávnená zaistiť (najviac na 24 hodín) osobu, ktorá svojim konaním bezprostredne ohrozuje život a zdravie iných osôb alebo majetok, a osobu pristihnutú pri priestupku.

- Polícia je povinná odovzdať zaistenú osobu orgánom činným v trestnom konaní, alebo ju prepustiť.
- O vzatí do väzby rozhoduje príslušný súd.
- Ak polícia posúdi násilný čin len ako priestupok, postúpi ho na prejednanie príslušnému obvodnému úradu.
- Ak má postihnutá žena strach pred ďalším násillím a chce opustiť byt, môžu ju policajti podporiť a počkať, kým si zbalí najdôležitejšie veci. Môžu žene ponúknuť, že ju zoberú na policajný útvar a pomôžu jej skontaktovať sa s príbuznými, známymi alebo s poradňou pre ženy.
- Ak žena musela ujsť a má strach ísť do bytu zobrať si oblečenie a ďalšie veci, môže ju polícia pri tom sprevádzať.
- Polícia je povinná poskytnúť pri prvom kontakte poškodenej v písomnej forme informácie o jej právach v trestnom konaní a o organizáciách pomáhajúcich poškodeným, ako i o službách, ktoré poskytujú. Polícia je povinná poučiť poškodenú o jej právach a umožniť jej ich plné uplatnenie.

Má sa podať oznámenie?

Zverejniť násillie — otvorene niekomu hovoriť o násillí v rodine alebo podať oznámenie — vyžaduje od žien postihnutých násillím veľkú odvahu. Často je tento krok spojený s nátlakom a výčitkami zo strany muža, príbuzných a známych. Pritom je to neraz jediná cesta k presadeniu práva na život bez násillia.

Nasledujúce informácie a úvahy môžu pomôcť pri rozhodovaní, či podať oznámenie, alebo nie:

- Trestné oznámenie sa podáva prokuratúre alebo polícii. Poškodená, ktorá sa stala obeťou trestného činu spáchaného v inom členskom štáte Európskej únie ako v tom, kde má bydlisko, je oprávnená podať trestné oznámenie príslušnému orgánu štátu, kde má bydlisko, ak to nemohla alebo nechcela urobiť v štáte, v ktorom bol trestný čin spáchaný.
- Oznámenie nemusí byť podané ihneď. Ženu postihnutú násillím by preto nemal nikto súriť alebo prehovárať.
- Pre dokazovanie trestného činu je, pravdaže, dobré, aby bolo oznámenie podané čo možno najskôr, kým existujú ešte nejaké stopy (poranenia, roztrhané šaty a pod.). Poranenia musia byť v každom prípade potvrdené lekárom či lekárkou.
- Pri tzv. oficiálnych deliktoch nie je potrebný súhlas ženy s trestným stíhaním, štát ich stíha z úradnej povinnosti.
- Ak je potrebný súhlas s trestným stíhaním, musí ho žena udeliť ihneď; súhlas môže kedykoľvek vziať späť, ale potom ho už nemôže udeliť znovu.
- Ak je potrebný súhlas s trestným stíhaním, musí ho žena oznámiť prokuratúre alebo polícii písomne alebo ústne do zápisnice. Súhlas

3

s trestným stíhaním môže poškodená vziať výslovným vyhlásením kedykoľvek späť, a to až dovtedy, kým sa odvolací súd neodoberie na záverečnú poradu. Súhlas, ktorý bol výslovne odopretý alebo vzatý späť, možno znovu udeliť iba vtedy, ak je z okolností prípadu zrejmé, že k odopretiu alebo stiahnutiu súhlasu došlo pod vplyvom vyhrážok, nátlaku, odkázanosti alebo podriadenosti.

- Už raz podané oznámenie nemožno pri oficiálnom delikte odvolať.
- Oznámenie môže byť veľmi dôležité aj pre dokázanie týrania a používania násillia v občianskoprávných konaniach (pozri kapitolu 6a: Občianskoprávne aspekty).
- Keď je dôvodné podozrenie, že na poškodení zdravia alebo smrti mohla mať účasť iná osoba, ako aj pri poranení strelnou alebo inou zbraňou sú zdravotnícke zariadenia, resp. lekár a lekárka povinní podať oznámenie.

Znásilnenie (§ 199 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti ženu k súložiu alebo kto na taký čin zneužije jej bezbrannosť.

Sexuálne násillie (§ 200 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti iného k orálnemu styku, análnemu styku alebo k iným sexuálnym praktikám, alebo kto na taký čin zneužije jeho bezbrannosť.

Sexuálne zneužívanie (§ 201 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov, alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije.

Sexuálne zneužívanie (§ 202 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto osobu mladšiu ako osemnásť rokov pohne k mimomanželskej súložii, alebo ju iným spôsobom sexuálne zneužije, ak takou osobou je osoba zverená do jeho starostlivosti alebo pod jeho dozor alebo odkázaná osoba, alebo za odmenu.

Týranie blízkej osoby a zverenej osoby (§ 208 TZ, oficiálny delikt) v súčasnosti sa novelizuje

Spácha ho ten, kto týra blízku osobu alebo osobu, ktorá je v jeho starostlivosti alebo výchove, spôsobujúc jej fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie,

a) bitím, kopaním, údermi, spôsobením rán a popálenín rôzneho druhu, ponižovaním, pohrdávaním, obchádzaním, neustálym sledovaním, vyhrádzaním, vyvolávaním strachu ale-

Oznámenie, vypočúvanie, lekárske vyšetrenie

Po prijatí oznámenia polícia vypočuje (požiada o vysvetlenie) osoby, ktoré môžu prispieť k objasneniu násillného činu (páchateľa, poškodených a svedkov). Pri vypočúvaní sa môžu klásť len vecné otázky, ktoré súvisia s činom. Z výpovede sa spíše zápisnica. Potrebné sú presné údaje o priebehu činu (miesto, čas, prípadní svedkovia atď.). Ten, kto vypovedá, je povinný vypovedať pravdivo. Nepôsobí vierohodne, keď neskôr mení výpoveď. Preto je dôležité, aby si žena **zápisnicu** pred podpísaním v pokoji prečítala a skontrolovala, či zodpovedá jej výpovedi. Ak nezodpovedá, musí byť zápisnica zmenená tak, aby zodpovedala výpovedi.

Poranenia a stopy po použití násillia musia byť uvedené v lekárskej správe. Lekára či lekárku treba vyhľadať čo najskôr, pretože neskôr bude možné poranenia už len veľmi ťažko rozoznať.

V prípade, že násillným činom bolo ublíženie na zdraví, sa zväčša ustanoví súdna znalkyňa alebo znalec z odboru zdravotníctva, ktorý preskúma zranenia a napíše znalecký posudok. Tento posudok je dôkazným prostriedkom v súdnom konaní.

Preto je dôležité poukázať na každé poranenie, aj keď sa zdá malé. Prípadne by mali byť k dispozícii výpisy zo zdravotnej dokumentácie.

Keď polícia ukončí objasňovanie a vyšetrovanie, vyšetrovateľ alebo vyšetrovatelka odovzdá vec prokuratúre, ktorá rozhodne o tom, či podá na páchatel'a obžalobu na príslušnom súde.

Násillný čin možno oznámiť aj priamo na prokuratúre alebo priamo vyšetrovateľovi, resp. vyšetrovatelke na príslušnom úrade justičnej a kriminálnej polície alebo na obvodnom oddelení Policajného zboru.

Dôležité práva pri vypočúvaní

Pri objasňovaní trestných činov majú postihnuté ženy v každej jeho fáze niekoľko dôležitých práv a policajtky a policajti sú povinní ich o týchto právach poučiť.

Pri porušení týchto práv môže poškodená podať sťažnosť na Inšpekciu

bo stresu, násilnou izoláciou, citovým vydieraním alebo iným správaním, ktoré ohrozuje jej fyzické alebo psychické zdravie alebo obmedzuje jej bezpečnosť,
 b) bezdôvodným odopieraním stravy, odдыхu alebo spánku alebo odopieraním nevyhnutnej osobnej starostlivosti, ošatenia, hygieny, zdravotnej starostlivosti, bývania, výchovy alebo vzdelávania,
 c) nútením k žobrotě alebo k opakovanému vykonávaniu činnosti vyžadujúcej jej neúmernú fyzickú záťaž alebo psychickú záťaž vzhľadom na jej vek alebo zdravotný stav alebo spôsobilé poškodiť jej zdravie,
 d) vystavovaním vplyvu látok spôsobilych poškodiť jej zdravie, alebo
 e) neodôvodneným obmedzovaním v prístupe k majetku, ktorý má právo užívať.

Únos (§ 210 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto ako rodič alebo príbuzný v priamom rade odníme dieťa z opatrovania toho, kto má podľa zákona povinnosť starať sa oň.

Nebezpečné vyhrážanie (§ 360 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto sa inému vyhráža smrťou, ťažkou ujmom na zdraví alebo inou ťažkou ujmom takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu.

Oficiálne delikty stíha štát z úradnej povinnosti a nevyžaduje sa súhlas poškodenej s trestným stíhaním.

Ministerstva vnútra alebo môže požiadať prokuratúru o preskúmanie postupu vyšetrovateľa a policajného orgánu.

Ide o tieto práva:

- právo nebyť diskriminovaná na základe pohlavia, rasy alebo farby pleti, národnostného alebo etnického pôvodu, náboženstva, politickej príslušnosti alebo sexuálnej orientácie;
- právo dozvedieť sa identifikačné číslo policajtky alebo policajta;
- právo odmietnuť vysvetlenie týkajúce sa blízkej osoby (podobne ako na súdnom pojednávaní právo odmietnuť výpoveď proti blízkej osobe);
- právo, aby jej bola predložená zápisnica o vypočúvaní, a v prípade, že žiada o jej doplnenie alebo opravu, aby sa takéto doplnenia alebo opravy vykonali;
- právo zúčastniť sa na preštudovaní vyšetrovacieho spisu;
- právo byť informovaná do jedného mesiaca od podania oznámenia o uskutočnených opatreniach, ak o to požiada, a právo na doručenie oznámenia o odložení veci;
- právo nechať sa zastupovať splnomocnenkyňou, najčastejšie advokátkou;
- právo vzdať sa svojich procesných práv (ale to je pre ženu veľmi nevýhodné).

Postavenie ženy ako poškodenej v trestnom konaní

Žena ako poškodená má v trestnom konaní zákonom stanovené práva:

- právo odoprieť výpoveď voči blízkej osobe,
- právo udeliť (resp. odoprieť) súhlas s trestným stíhaním blízkej osoby (pri tzv. neoficiálnych deliktoch),
- právo vziať späť súhlas s trestným stíhaním,
- uplatniť návrh na náhradu škody,
- robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie,
- nazerať do spisu a oboznámiť sa so spisom,
- zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní,
- vyjadriť sa k vykonaným dôkazom,
- právo záverečnej reči,
- podávať opravné prostriedky v rozsahu vymedzenom Trestným poriadkom,
- právo byť informovaná (políciou alebo súdom) — ak o to požiada — o prepustení alebo úteku obvineného z väzby alebo odsúdeného z výkonu trestu.